

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Szewczyk

SSN Włodzimierz Wróbel

w sprawie **K. W.**

skazanego z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 14 grudnia 2016 r.,

zażalenia obrońcy z urzędu skazanego na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2016 r., sygn. akt III KK 216/16, w przedmiocie kosztów obrony z urzędu (pkt 3. tego postanowienia),

postanowił:

pozostawić zażalenie bez rozpoznania

UZASADNIENIE

Od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 17 listopada 2015 r. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 11 grudnia 2014 r., którym skazano K. W., kasację wniósł jego obrońca z urzędu – adw. M. D. Po jej rozpoznaniu, Sąd Najwyższy, postanowieniem z dnia 14 listopada 2016 r., sygn. akt III KK 216/16, oddalił tę skargę jako oczywiście bezzasadną (pkt 1.), zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych postępowania kasacyjnego (pkt 2.) i zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu adw. M. D. kwotę 1.180,80 zł, obejmującą już należny VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji oraz udział w rozprawie kasacyjnej (pkt 3.).

W dniu 25 listopada 2016 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło zażalenie obrońcy z urzędu skazanego – adw. M. D., w którym na podstawie art. 626 § 3

k.p.k. zaskarżono wskazane wcześniej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2016 r. w przedmiocie jego rozstrzygnięcia o kosztach procesu w zakresie przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (pkt 3. postanowienia). Skarżący zarzucił naruszenie obowiązujących w dacie wniesienia kasacji przepisów § 11 ust. 2 pkt 6 w zw. z § 11 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800) poprzez ich niezastosowanie i zasądzenie na jego rzecz, jako obrońcy z urzędu, wynagrodzenia za sporządzenie i wniesienie kasacji oraz udział w rozprawie kasacyjnej wedle stawek nieobowiązujących w dacie sporządzenia i wniesienia kasacji oraz w dacie udziału obrońcy w rozprawie kasacyjnej. W konkluzji obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w zakresie pkt 3. jego sentencji, w taki sposób, aby zasądzić od Skarbu Państwa na jego rzecz kwotę 1.920 zł powiększoną o VAT.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie jest niedopuszczalne z mocy ustawy i jako takie podlega pozostawieniu bez rozpoznania.

W świetle art. 616 § 2 pkt 2 k.p.k. wydatki poniesione przez Skarb Państwa z tytułu nieopłaconej przez oskarżonego pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokata lub radcę prawnego, wchodzą w skład kosztów sądowych (art. 618 § 1 pkt 11 k.p.k.). Zgodnie natomiast z treścią art. 626 § 3 k.p.k. – na który to przepis powołał się skarżący – na orzeczenie w przedmiocie kosztów przysługuje zażalenie, jeżeli nie wniesiono apelacji, w razie zaś wniesienia apelacji i zażalenia – zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy wraz z apelacją. Niezależnie od wskazanego przepisu zauważyć również trzeba, że art. 426 § 1 k.p.k. przewiduje, iż od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej. Wywołuje to od razu pytanie o charakter relacji zachodzącej między art. 426 § 1 k.p.k. i art. 626 § 3 k.p.k. Rozważyć bowiem należy, czy ten ostatni przepis stanowi wyjątek od zasady wyrażonej w art. 426 § 1 k.p.k., skoro ustawa może stanowić inaczej niż ta reguła. Przyjęcie stanowiska, że art. 626 § 3 k.p.k. jest jednym z wypadków, w których ustawa „stanowi inaczej” w rozumieniu art. 426 § 1 k.p.k., oznaczałoby konieczność uznania dopuszczalności zażalenia w przedmiotowej sprawie. Pogląd taki nie

zasługuje jednak na aprobatę, jako że art. 626 § 3 k.p.k. nie może zostać uznany za wyjątek od zasady wysłowionej w art. 426 § 1 k.p.k. Stylizacja przepisu art. 626 § 3 k.p.k. wskazuje, że dotyczy on orzeczenia o kosztach wydanego przez sąd pierwszej instancji, skoro mowa w nim jest o tym, iż zażalenie przysługuje, gdy „nie wniesiono apelacji”, a w razie jej złożenia – zażalenie to rozpoznaje sąd odwoławczy łącznie z apelacją. Okoliczność ta powoduje, że w sprawie niniejszej – skoro obrońca zaskarżył postanowienie w przedmiocie kosztów wydane przez Sąd Najwyższy – to nie można było skutecznie powoływać się na art. 626 § 3 k.p.k., jako podstawę wniesionego zażalenia. Przepis ten nie może być uznany za „stanowiący inaczej” niż art. 426 § 1 k.p.k., albowiem z jego treści w sposób niebudzący wątpliwości wynika, że dotyczy on jedynie orzeczeń w przedmiocie kosztów wydanych przez sąd pierwszej instancji, a nie przez sąd odwoławczy (zob. np. postanowienia SN: z dnia 25 maja 2010 r., III KZ 38/10, LEX nr 589821 i z dnia 22 maja 2013 r., IV KZ 22/13, 1412337, czy postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 sierpnia 2013 r., II AKz 456/13, LEX nr 1378324 oraz postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 5 lutego 2013 r., II AKz 12/13, LEX nr 1259741). W konsekwencji stwierdzić trzeba, że skoro art. 626 § 3 k.p.k. nie stanowi podstawy do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów wydanego przez sąd odwoławczy, to tym bardziej nie można takiej zaskarżalności przyjmować w stosunku do orzeczeń Sądu Najwyższego.

Niezależnie od tego – z urzędu w oparciu o art. 118 § 1 k.p.k. – zastanowić się jednak trzeba, czy w zaistniałym układzie procesowym zażalenie w przedmiocie kosztów procesu jest dopuszczalne na podstawie art. 426 § 2 k.p.k. w związku z art. 518 k.p.k.

Rozważania należy rozpocząć od wykładni historycznej przepisów dotyczących zaskarżalności orzeczeń wydanych w toku postępowania odwoławczego i orzeczeń wydanych w toku postępowania kasacyjnego. W postępowaniu odwoławczym w wyniku nowelizacji art. 426 § 2 k.p.k. dokonanej ustawą z dnia 12 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2015 r., poz. 1185 – obowiązującej od 1 września 2015 r.) wprowadzono zaskarżalność orzeczeń o kosztach procesu wydanych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy. Przyjęcie tego unormowania stanowiło wykonanie

wyroków Trybunału Konstytucyjnego z 26 listopada 2013 r., SK 33/12 (OTK-A 2013, nr 8, poz. 124) oraz z 24 lutego 2015 r., K 34/12 (OTK-A 2015, nr 2, poz. 17). W tym ostatnim orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 426 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 48, poz. 246), w zakresie, w jakim dotyczy zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Natomiast w postępowaniu kasacyjnym w wyniku nowelizacji art. 538 § 2 k.p.k. dokonanej ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247 – obowiązującej od 1 lipca 2015 r.) wprowadzono unormowanie, że na postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania przez Sąd Najwyższy wydane w związku z uchyleniem orzeczenia służy zażalenie do równorzędnego składu tego Sądu. Zauważyć od razu trzeba, że przed tą nowelizacją w przepisach dotyczących kasacji nie było wprost unormowanej kwestii zaskarżalności orzeczeń incydentalnych wydanych w postępowaniu kasacyjnym. Dlatego też wówczas aktualne było pytanie o możliwość odpowiedniego stosowania art. 426 § 2 k.p.k. (art. 518 k.p.k.). W postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2009 r., I KZP 1/09 (OSNKW 2009, z. 12, poz. 100) stwierdzono, że art. 426 § 3 k.p.k. (obecnie § 2), znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu kasacyjnym. W oparciu o ten przepis dopuszczalne więc było zażalenie na postanowienie Sądu Najwyższego w przedmiocie środka zapobiegawczego wydane na podstawie art. 538 § 2 k.p.k. Wprowadzenie wspomnianą nowelizacją z 27 września 2013 r. odrębnej regulacji dotyczącej zaskarżalności postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania powoduje, że pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w przywołanym orzeczeniu stał się nieaktualny. Opierał się on bowiem na takim oto rozumowaniu: skoro wyrażona w art. 426 § 1 k.p.k. zasada, że środek odwoławczy od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje, chyba że ustawa stanowi inaczej, to wyjątek od tej zasady wprowadza art. 426 § 2

k.p.k. także w stosunku do orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy (art. 518 k.p.k.). Ponadto za stosowaniem art. 426 § 2 k.p.k. również w postępowaniu kasacyjnym miało dodatkowo przemawiać wyraźne wyłączenie w art. 430 § 2 *in fine* k.p.k. zaskarżenia do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego postanowienia o pozostawieniu bez rozpoznania przyjętego środka odwoławczego wydanego przez Sąd Najwyższy. Logiczny był więc wniosek, że norma ta byłaby zbędna, gdyby przyjąć, że od żadnego rodzaju orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy w toku postępowania kasacyjnego nie przysługuje „wewnętrzna” droga postępowania odwoławczego. Obecnie ta argumentacja uległa dezaktualizacji. Wprowadzenie bowiem odrębnej regulacji w art. 538 § 2 zdanie drugie k.p.k. co do zaskarżalności postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania w postępowaniu kasacyjnym oznacza, że odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 426 § 1 k.p.k., iż od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że „ustawa stanowi inaczej” zawarte jest w przepisach dotyczących kasacji. Wobec tego nie ma już odpowiedniego zastosowania w postępowaniu kasacyjnym art. 426 § 2 k.p.k., skoro kwestię zaskarżalności orzeczeń wydanych w toku postępowania kasacyjnego regulują przepisy o kasacji. Za takim poglądem przemawia również domniemanie racjonalności prawodawcy. Gdyby bowiem ustawodawca chciał utrzymać *status quo ante* w rozważanej tu kwestii, to zbędna byłaby nowelizacja art. 538 § 2 k.p.k. W postępowaniu kasacyjnym – w drodze wykładni systemowej przedstawionej we wspomnianym orzeczeniu Sądu Najwyższego z 20 października 2009 r. – odpowiednie zastosowanie miałby nadal art. 426 § 2 k.p.k. (art. 518 k.p.k.). Wskazuje to na intencję ustawodawcy zawężenia w postępowaniu kasacyjnym zawartego w art. 426 § 2 k.p.k. katalogu zaskarżalnych orzeczeń wydanych w toku postępowania odwoławczego tylko do jednego rodzaju, a mianowicie najbardziej dolegliwego, bo o zastosowaniu tymczasowego aresztowania. Podkreślić również trzeba, że przedstawiony we wspomnianych wyrokach TK konstytucyjny standard kontroli orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasadzonych po raz pierwszy przez sąd odnosi się do rozpoznawania sprawy głównej. Wobec tego ustawodawca w postępowaniu kasacyjnym mógł wyłączyć zaskarżalność orzeczeń o kosztach procesu wydanych po raz pierwszy przez Sąd Najwyższy. Nie oznacza to jednak,

że w postępowaniu kasacyjnym nie ma drogi do weryfikacji tych orzeczeń. Może to bowiem nastąpić w trybie art. 626 § 2 k.p.k. w związku z art. 637a k.p.k.

Nie jest też aktualny argument Sądu Najwyższego podniesiony we wspomnianym postanowieniu z dnia 20 października 2009 r., że za odpowiednim stosowaniem w postępowaniu kasacyjnym art. 426 § 2 k.p.k. przemawia wyłączenie zawarte w art. 430 § 2 *in fine* k.p.k. Obecnie przepis ten aktualizuje się w przypadku wskazanym w art. 538 § 2 zdanie drugie k.p.k. W razie bowiem zaskarżenia postanowienia wydanego przez Sąd Najwyższy o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, gdy zachodzą przeszkody do nadania mu biegu, to na postanowienie Sądu Najwyższego o pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania zażalenie nie przysługuje.

W konsekwencji wcześniejszych wywodów przyjąć należy, że **w postępowaniu kasacyjnym nie przysługuje zażalenie na postanowienie w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekł Sąd Najwyższy.** Wobec faktu, że wniesione zażalenie zostało przyjęte, choć jest niedopuszczalne z mocy ustawy w rozumieniu art. 429 § 1 k.p.k., podlegało ono – stosownie do art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. – pozostawieniu bez rozpoznania. Natomiast w trybie art. 118 § 1 k.p.k. – stosując odpowiednio art. 626 § 2 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k. – to pismo należy potraktować jako wniosek o uzupełnienie postanowienia o kosztach zasądzonych od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu przez dodatkowe ustalenie ich wysokości.

Z tych wszystkich względów orzeczono, jak w postanowieniu.